Technické památky
Technical Monuments

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

Ostrava, panorama dolu Hlubina, koksovny a vysokých pecí Vítkovice, tzv. Dolní oblast (DOV), foto 2016
Ostrava, panorama of the Hlubina coal mine, the coking plant and the Vítkovice blast furnaces, known as the Lower Vítkovice complex, photo 2016

Přestože se předmoderní technické památky (sýpky, mlýny, hamry a podobně) dlouhodobě považovaly za důležitou součást kulturního dědictví, záměr zachovat významné doklady technického vývoje moderní společnosti přijala památková péče plně za svůj až v posledních třech desetiletích. Důležitost ochrany těchto památek vzrostla po roce 1989 v souvislosti s razantní průmyslovou restrukturalizací (např. útlumem tradiční textilní výroby, hutního, sklářského a těžebního průmyslu) a hledáním nového využití pro opouštěné, avšak historicky cenné výrobní objekty. Přirozenou součástí památkového fondu se tak staly stavby, které svou podstatou reprezentují zanikající či již zaniklé technologie i celá výrobní odvětví. Dokládají též symbiózu estetického pojetí a funkčního řešení staveb, jejichž integrální součástí bylo vždy i technologické vybavení, čímž mohou pozitivně inspirovat i soudobou architektonickou tvorbu.

Although pre-modern technical monuments (granaries, mills, hammer forges and similar sites) have long been considered an important part of our cultural heritage, it is only in the past three decades that heritage professionals have made concerted efforts to preserve important examples of technical developments from the modern era. Efforts to preserve the Czech Republic's technical heritage became particularly important after the 1989 Velvet Revolution, which led to major changes in the country's industrial base and brought a sudden decline in traditional industries such as textiles, iron and steel, glassmaking and mining. It became necessary to find new uses for former industrial buildings which had been abandoned but were historically valuable. Buildings which represented technological processes or industries that were currently in critical decline thus became a natural part of the Czech Republic's technical heritage assets. Many of these buildings are also valuable because they demonstrate a symbiosis between aesthetics and function (including the complete integration of machinery and technical equipment into the overall design) – and for this reason they also represent a potential source of inspiration for contemporary architects.

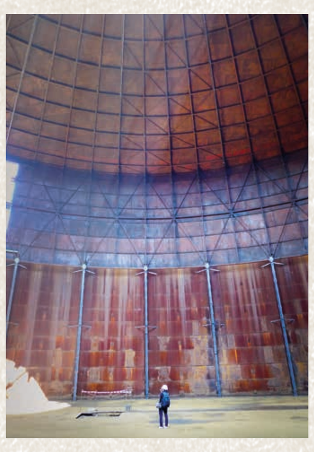

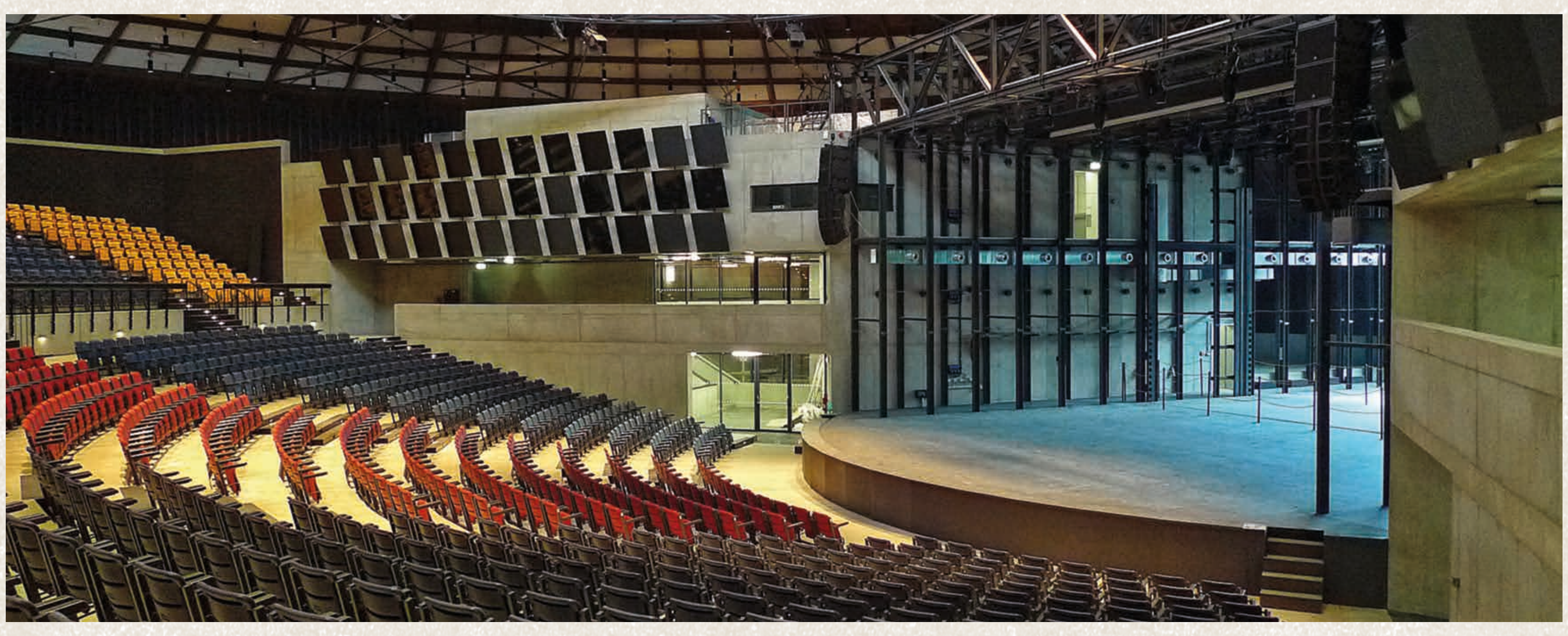

Ostrava, interiér a exteriér plynojemu před konverzí a po konverzi na společenské a multifunkční centrum se sálem pro 1500 diváků, foto 2011 a 2016
Ostrava, the interior and exterior of the gas-holder before and after conversion to a multifunctional auditorium and congress venue, the auditorium inside with seats for 1500 people, photo 2011 and 2016

Ostrava, důl Hlubina a Vítkovické železárny (DOV), rozsáhlý komplex kamenouhelného dolu, koksovny a vysokých pecí propojený technologickými vazbami, od roku 2002 národní kulturní památkou, areál přístupný veřejnosti, probíhá funkční konverze jednotlivých objektů, pilotním projektem se stala úprava plynojemu pro multifunkční centrum

Ostrava, Hlubina coal mine and Vítkovice ironworks (Lower Vítkovice), this large complex consists of a coal mine, a coking plant and blast furnaces, together representing a complete production cycle concentrated at a single site. It has been a National Cultural Monument since 2002. The complex is open to the public, and its individual parts are being converted to new uses. The pilot project was the conversion of a former gas-holder to create a multifunctional auditorium and congress venue.

Ruprechtov, větrný mlýn holandského typu, stavba z roku 1873, po poškození klasických lopat vichřicí v roce 1883 vybaven unikátní Halladayovou turbínou, po roce 1989 v torzálním a havarijním stavu, v letech 1992–1994 vlastníci památku obnovili včetně repliky turbíny dle dobové dokumentace a zpřístupnili ji veřejnosti

Ruprechtov, Dutch-type windmill, the windmill was built in 1873. Its traditional sails were damaged by a storm in 1883, and a Halladay wind turbine was installed. By 1990 the mill had fallen into complete dereliction and was lacking much of its original equipment. In 1992–1994 the owners restored it (including a replica of the turbine) based on historical documentation. It is now open to the public.

Ruprechtov, větrný mlýn, torzální stav, foto 1988;
stav po rekonstrukci, foto 2019
Ruprechtov, wind mill, torso, photo 1988;
after reconstruction, photo 2019

Hoslovice, vodní mlýn, vjezdová brána a obytné stavení, foto 1990, 2012
Hoslovice, water mill, entry gate and living quarters, photo 1990, 2012

Hoslovice, vodní mlýn, nejstarší dochovaný mlýn v Čechách s dnes již ojedinělým tzv. českým složením mlecího zařízení, dochovány konstrukce datované do roku 1569, od soukromého vlastníka vykoupen do správy Muzea středního Pootaví v roce 2005, následná náročná obnova dokončena roku 2012, využito pro stálou etnografickou expozici přístupnou veřejnosti

Hoslovice, water-powered mill, the oldest surviving mill in Bohemia, featuring a type of milling mechanism that was unique to Bohemian mills. The oldest structures at the site date back to 1569. In 2005 the mill was purchased from a private owner, and it is now run by the Museum of the Central Otava Region. A highly challenging restoration project was completed in 2012, and the mill is now open to the general public, housing an ethnographic exhibition.

Technické památky

Technical Monuments

Praha, Štencův dům, uliční průčelí po obnově, foto 2017
Prague, Štenc House, street-front facade after renovation, photo 2017

Praha – Staré Město, Štencův dům, polyfunkční dům s fotoateliéry a tiskárnou postavený v roce 1909, dvorní část zvýšena o patro v roce 1929, v 90. letech obnova při ponechání původních detailů, poslední rekonstrukce interiérů dvorní tiskárny v roce 2016 citlivě doplnila zachovaný industriální ráz a odstranila některé nevhodné vestavby

Prague – Old Town, Štenc House, this multifunctional building (originally containing photo studios and a printing works) was built in 1909. In 1929 an extra upper floor was added on the courtyard-facing side. In the 1990s the house underwent renovation work (maintaining the original details). The most recent restoration of the print works interior (2016) preserved the original industrial style of the building while also removing several inappropriate later additions.

Praha, Štencův dům, interiér tiskárny před obnovou, foto 2016; po obnově, foto 2017
Prague, Štenc House, printing-shop interior before renovation, photo 2016; after renovation, photo 2017

Peníkov, vodní pila, unikátní technická památka s dochovanou technologií datovanou do roku 1865, příležitostně v provozu do počátku 70. let 20. století, zanedbáním údržby zničena vodní kola a poškozeno kamenné zdivo, obnova do provozuschopného stavu provedena v letech 2001–2005 občanským sdružením Zkrášlovací spolek Rudolecko

Peníkov, water-powered sawmill, this unique technical monument (including original machinery) dates back to 1865. It remained in occasional use until the early 1970s, but subsequent neglect caused damage to the water wheel and the masonry walls. The sawmill was restored to a fully functioning state in 2001–2005 by a local citizens' association.

Peníkov, vodní pila, vodní kolo a průčelí objektu, foto 2019
Peníkov, water-powered saw mill, water wheel and front face of the building, photo 2019

Bílý Potok, odpadová přádelna Karl Bienert Jr., areál textilní továrny budovaný od roku 1852, přestavěný roku 1913, výroba textilu do roku 2001, o deset let později kulturní památkou, vlastníci objekt zrekonstruovali pro Jizerskohorské technické muzeum

Bílý Potok, Karl Bienert Jr. spinning mill, this textile factory was built in 1852 and underwent major rebuilding in 1913. It continued to produce cotton yarn until its closure in 2001. Ten years later it was declared a Cultural Monument. The owners have restored the mill for the Jizera Mountains Technical Museum.

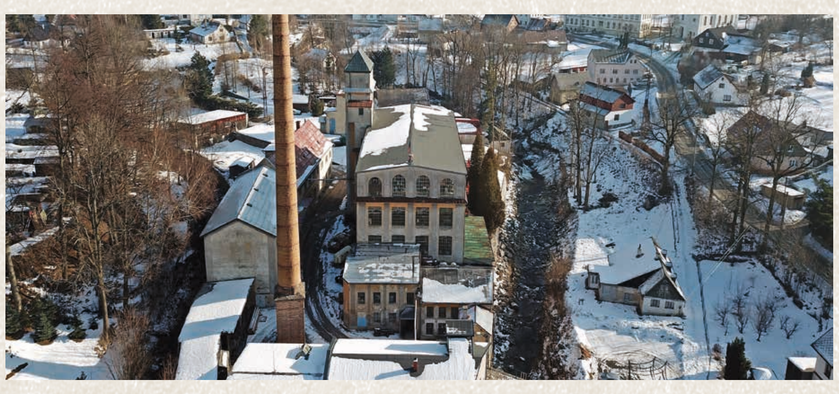

Bílý Potok, odpadová přádelna, stav krátce po zbudování objektu, foto 1913; stav po rekonstrukci, foto 2019, letecký pohled, foto 2019
Bílý Potok, waste spinning plant, shortly after construction of the building, photo 1913; after reconstruction, photo 2019, aerial view, photo 2019

Odrlice, sušárna chmele, objekt v havarijním stavu, foto 2005; stav po obnově, foto 2015
Odrlice, oast house in state of disrepair, photo 2005; after renovation, photo 2015

Praha, Palác Edison, trafostanice v průběhu rekonstrukce, foto 2006;
Prague, Edison Palace, transformer station during reconstruction, photo 2006

Odrlice, sušárna chmele, vystavěna na konci 19. století, v roce 1953 zasažena požárem a provizorně zastřešena, poté nevhodné stavební úpravy, po roce 1989 vrácena původním vlastníkům, v roce 2009 koupilo objekt v havarijním stavu občanské sdružení, které v letech 2011–2015 zajistilo jeho základní stavební obnovu

Odrlice, hop-drying kiln, built at the end of the 19th century, the kiln was damaged by fire in 1953 and a temporary roof was installed. In subsequent years it suffered from inappropriate alterations. After 1989 it was returned to its original owners. In 2009 a local citizens' association purchased the kiln, which was in a state of severe dereliction. In 2011–2015 the association carried out basic structural restoration work.

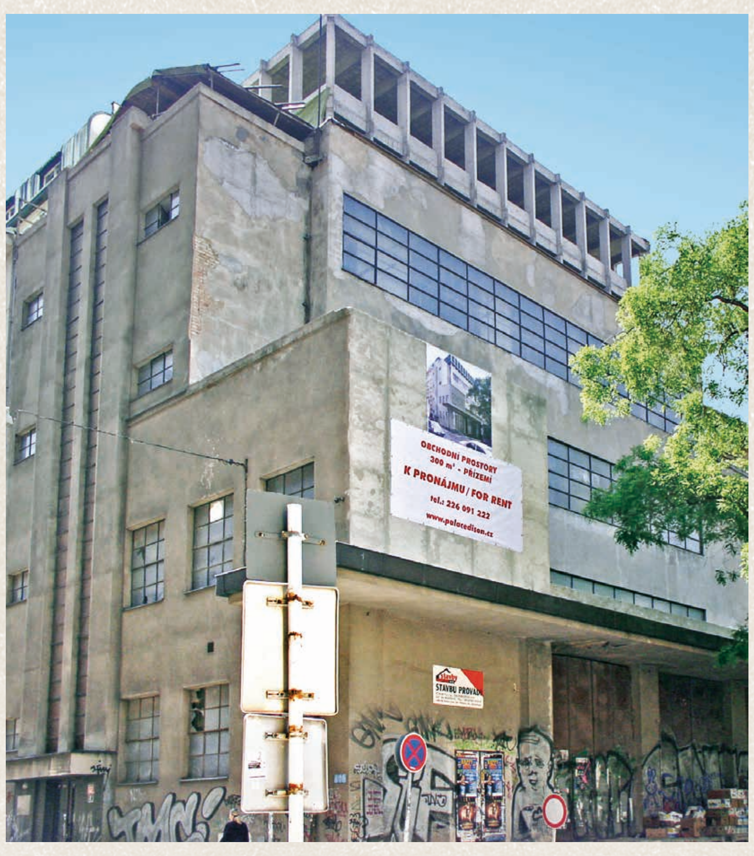

Praha – Nové Město, Palác Edison, transformační stanice realizovaná naproti kostelu sv. Jindřicha v letech 1926–1928, nové využití adaptací na kancelářskou budovu v letech 2005–2007, ponechány mnohé původní detaily, horizontální ráz funkcionalistické stavby narušen dvoupodlažní nástavbou

Prague – New Town, Edison Palace, this electrical transformer station was built opposite the Church of St. Henry in 1926–1928. It was adapted to create an office building in 2005–2007, retaining many of the original details. The horizontal lines of the original Functionalist structure were compromised by the addition of a superstructure with two levels.

Praha, Palác Edison, trafostanice, předsazená fasáda s původními pásovými okny, foto 2019
Prague, Edison Palace, transformer station, curtain wall with original panoramic windows, photo 2019

Technické památky
Technical Monuments

NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV

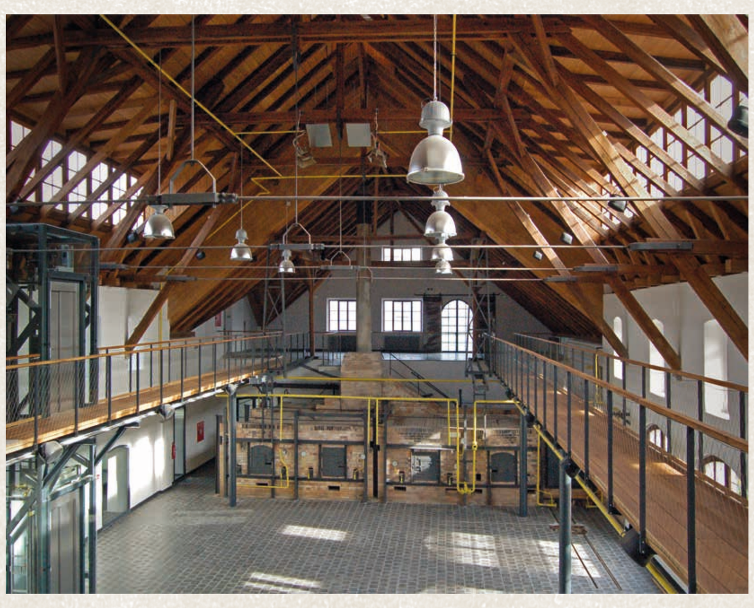

Sázava, interiér huti s tamprovnami pro temperování sklářských výrobků, v průběhu stavebních úprav a po dokončení stavebních prací, foto 2013 a 2014
Sázava, the interior of the works with the glass tempering shop, during and after conversion work, photo 2013 and 2014

Sázava, huť František, vystavěna roku 1882, skladovací objekt z roku 1904, reprezentuje významnou regionální sklářskou tradici rodiny Kavalírů, ve druhé polovině 20. století utilitární úpravy, po zastavení výroby bez využití, kulturní památkou od roku 2010, v roce 2014 dokončena zdařilá funkční konverze na Centrum sklářského umění

Sázava, František glassworks, built in 1882 with a warehouse added in 1904, the site represents the region's strong local tradition of glassmaking established by the Kavalier family. Utilitarian alterations to the site were made during the second half of the 20th century. After closure, the works remained empty, but the site was declared a Cultural Monument in 2010. In 2014 a conversion project was completed, transforming the works into a visitor centre celebrating the glassmaker's art.

Sázava, severní průčelí skladu a huti před konverzí a po ní, foto 2009 a 2014
Sázava, the north façade of the warehouse and the glassworks before and after conversion, photo 2009 and 2014

Ostrava, důl Alexandr, aplikace principů barokní architektury do industriálního prostředí, silně zdevastovaný a majetkově rozdělený areál prochází postupnou obnovou: část objektů využita pro Charitu sv. Alexandra, těžní věže a jámové budovy obnoveny péčí s. p. Diamo

Ostrava, Alexandr coal mine, an example of how the principles of Baroque architecture were applied to an industrial site. Ownership of the complex is fragmented, and it has fallen into a severe state of disrepair, but it is now undergoing a gradual process of restoration. Part of the site is used by a charity organization (sheltered workshops), and the winding tower and pit-head building are being restored by the Diamo company.

Ostrava, těžní věž a jámová budova výdušné jámy před obnovou a po ní, foto 2008 a 2017
Ostrava, the winding tower and pit-head building at the ventilation shaft before and after the restoration, photo 2008 and 2017

Ostrava, administrativní budova upravená pro chráněné dílny a bydlení, foto 2014
Ostrava, the administrative building converted into sheltered workshops and accommodation, photo 2014

Oslavany, těžní věž dolu Kukla, foto po 1913; stav po konverzi na vyhlídkovou věž, foto 2018
Oslavany, mining tower of the Kukla pit, photo 1913; after conversion to observation tower, photo 2018

Oslavany, těžní věž dolu Kukla, postavena roku 1913 atypicky z železobetonu, ukončení těžby uhlí v roce 1973, věž poté určena k demolici, roku 2009 prohlášena kulturní památkou, v letech 2010–2011 celková obnova s podporou dotačních fondů EU a Jihomoravského kraje, konverze na vyhlídkovou věž s muzeem

Oslavany, Kukla coal mine winding tower, the tower was built in 1913 using reinforced concrete, which at the time was an unusual material for such structures. The mine was closed in 1973 and the tower was set to be demolished, but in 2009 it was declared a Cultural Monument. In 2010–2011 the tower underwent a complete renovation with funding from the EU and the South Moravian Region. It has been converted into a museum with a viewing tower.

Karviná-Doly, strojovna před obnovou, foto 2012; její interiér po obnově, foto 2016
The engine hall before restoration, photo 2012; after restoration, photo 2016

Karviná-Doly, důl Barbora, z rozsáhlého areálu vybudovaného na počátku 20. století zůstalo zachováno nejstarší jádro a solitéry těžních věží, velkoprostorová strojovna, soustřeďující v jedné hale těžní stroje a kompresory, byla v Ostravsko-karvinském revíru postavena jako první svého druhu, byla rekonstruována a s minimálními zásahy připravena pro nové využití péčí s. p. Diamo v letech 2014–2015

Karviná-Doly, Barbora coal mine, a large mine complex was built here in the early 20th century. The surviving structures include the oldest part of the site and the winding towers. The large engine hall (with winding engines and compressors together in the same space) was the first of its type in the Ostrava-Karviná coalfield. In 2014–2015 it was restored and prepared for new use by the Diamo company, with only minimal alterations to the original structures

Boží Dar, Blatenský příkop, 12 km dlouhé, jedinečně dochované vodní dílo ze 40. let 16. století zásobující krušnohorské doly a později průmyslové závody, technickou kulturní památkou vyhlášen roku 1980, v letech 1995–2001 celková rekonstrukce, podél příkopu vybudována naučná stezka

Boží Dar, Blatná water ditch, 12 km long, uniquely preserved waterworks from the 1540s supplying the mines of Krušné Hory earlier on and industrial plants later, declared a technical cultural monument in 1980, total reconstruction in 1995–2001, educational trail established along the water ditch

Boží Dar, Blatenský příkop, vodní kanál přivádějící vodu do dolů, foto 2013, 2017
Boží Dar, Blatná water ditch, water canal bringing water to the mines, photo 2013, 2017

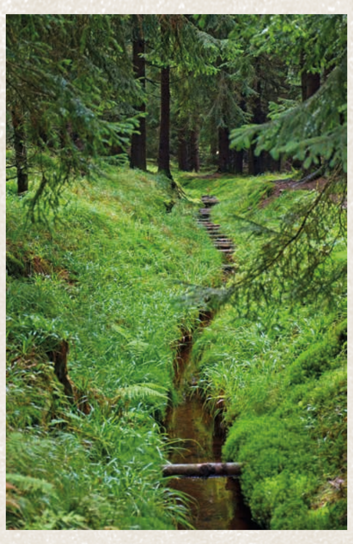

Technické památky

Technical Monuments

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

Srní, hradlový most, destruované zbytky stavby a stav po komplexní rekonstrukci, foto 1981 a 2017

Srní, wooden gate bridge (Rechle), destroyed remains and bridge after complex reconstruction, photo 1981 and 2017

Srní, hradlový most, dřevěný most se žulovými pilíři, součást Vchynicko-tetovského schwarzenberského plavebního kanálu vystavěného v letech 1799–1801, po odklonění trasy Rokyta – Modrava v roce 1959 původní dřevěná konstrukce zchátrala a zřítila se, v letech 1999–2000 opraveny mostní pilíře a zhotovena replika dřevěné konstrukce zachycené na plánech z roku 1920

Srní, canal bridge, the original bridge structure was made of timber, with granite pillars. It formed part of the Schwarzenberg canal at Vchynice-Tetov (built in 1799–1801). The Rokyta–Modrava section of the canal was re-routed in 1959, and the original timber structure fell into disrepair and eventually collapsed. In 1999–2000 the stone pillars were restored, and a replica of the timber structure was built (based on plans from 1920).

Písek, kamenný most, zaplavený povodní, foto 13. 8. 2002; stav po obnově, foto 2015

Písek, stone bridge, flooded, photo from August 13th 2002; after renovation, photo 2015

Písek, kamenný most, vystavěný ve 13. století, nejstarší dochovaná mostní konstrukce v Čechách, v letech 1994–1996 ukotvení základů do skály, v srpnu 2002 zasažen katastrofální povodní, stržené kamenné zábradlí a repliky barokní výzdoby, obnova za pomoci veřejné sbírky a s využitím nalezených původních částí

Písek, stone bridge, built in the 13th century, the oldest preserved bridge construction in Bohemia, anchorage of the foundations to the rock in 1994–1996, hit by catastrophic floods in August 2002, stone railings and replicas of Baroque decorations demolished, restoration carried out with the help of public collections, utilizing original parts found

Žampach, železniční most, sedmiiobloukrová stavba ze žulového zdiva dokončená v roce 1899, dlouhodobě technicky zanedbaná, obnova dokončena roku 2012, souvislost s potřebou zachování provozu na regionální trati proslulé nostalgickými jízdami parních vlaků

Žampach, railway bridge, with seven arches and granite masonry, the bridge was completed in 1899. Maintenance was neglected for many years, and a full-scale restoration project was completed in 2012 in order to enable the introduction of tourist steam-train rides along this regional line

Žampach, železniční most, jižní strana během opravy, foto 2012; po obnově opět slouží provozu, foto 2012

Žampach, railway bridge, south side during repair works, photo 2012; back in regular operation after renovation, photo 2007

Hradec Králové, celkový pohled na jez s elektrárnou, foto 2019

Hradec Králové, general view of the weir and the power plant, photo 2019

Hradec Králové, Labská vodní elektrárna, zvaná „Hučák“, vystavěna v letech 1909–1912 v dekorativně secesním stylu podle návrhu Františka Sandera, dosud funkční strojní zařízení převážně z 20. let 20. století, od roku 1992 komplexní obnova památky včetně zpřístupnění veřejnosti

Hradec Králové, Hučák hydroelectric power plant, built in 1909–1912, features a decorative Secession style and was designed by František Sander. The machinery (mainly dating from the 1920s) is still functional. In 1992 work began on a complete restoration of the site, which is now open to the public

Hradec Králové, interiér strojovny elektrárny, foto 2016

Hradec Králové, the interior of the engine hall, photo 2016

Přehrada Les Království, postavena 1910–1919 jako ochrana proti zničujícím povodním na horním Labi, romanticky pojatá architektura koruny hráze, domku hrázného i levé šoupátkové věže, v letech 2018–2019 provádí Povodí Labe a. s. obnovu všech objektů s respektem k hodnotám ojedinělé národní kulturní památky

Les Království dam and reservoir, built in 1910–1919 to provide protection against flooding on the upper reaches of the Labe River, the architecture of the complex displays a Romantic style (the buildings at the crown of the dam, the dam-keeper's cottage and the left valve tower). In 2018–2019 the Labe River management authority is restoring all the structures at the site, while respecting the heritage values of this unique National Cultural Monument

Les Království, hráz, domek hrázného a šoupátková věž, foto 2016

Les Království, the dam crown, dam-keeper's cottage and valve tower, photo 2016

Les Království, brány na hrázi po obnově, foto 2018

Les Království, the dam gates after restoration, photo 2018

Ústí nad Labem, Střekov, zdymadla ve výstavbě, foto po 1930;
v průběhu celkové údržby, foto 2007

Ústí nad Labem, Střekov, lock under construction, photo after 1930;
during overall maintenance, photo 2007

Ústí nad Labem, Střekov, Zdymadla T. G. Masaryka, postavena v letech 1924–1936, technické vybavení z ČKD Blansko, Škody Plzeň a firmy Křižík Praha, díky pravidelné údržbě dlouhodobě uspokojivý stav, v současnosti probíhá celková obnova vodního díla

Ústí nad Labem, Střekov, T. G. Masaryk river locks, built in 1924–1936, the machinery and technical installations at the locks were made by the ČKD Blansko works, the Škoda works in Plzeň and the Křižík works in Prague. Thanks to regular maintenance, the locks have remained in good condition. The site is currently undergoing a complete restoration